

UMV

– Vejledning til udarbejdelse af
Undervisningsmiljøvurdering

– Lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø

Undervisningsmiljøvurdering – UMV

September 2002

Loven om elevers og studerendes undervisningsmiljø, der trådte i kraft den 1. august 2001, kræver, at alle uddannelsessteder, offentlige og private, udarbejder en skriftlig undervisningsmiljøvurdering (UMV). Dansk Center for Undervisningsmiljø skal medvirke til at sikre og udvikle et godt undervisningsmiljø i Danmark. Derfor håber vi, at denne vejledning kan være en hjælp til lokalt at komme i gang med et spændende arbejde, der kan fremme trivsel og glæden på uddannelsesstederne.

Undervisningsmiljøvurdering – UMV En vejledning til ledelse og sikkerhedsgruppe på alle uddannelsessteder i Danmark

Undervisningsmiljøvurderingen bør ses som et integreret led i kvalitetsudviklingsarbejdet på uddannelsesstederne.

Indhold

- Planlægning
- Overordnede retningslinier for UMV
- UMV områder
- UMV forløb i 4 trin

Den lovpligtige undervisningsmiljøvurdering er et redskab for ledelsen og sikkerhedsgruppen til at få kortlagt undervisningsmiljøet på uddannelsesstedet. I arbejdet med UMV deltager elevers/studerendes undervisningsmiljørepræsentanter (UMR) i sikkerhedsgruppens arbejde.

Ifølge Lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø (UML) kapitel 4, §6, skal uddannelsesstedets ledelse sørge for, at der udarbejdes en skriftlig vurdering af det fysiske, psykiske og æstetiske undervisningsmiljø på uddannelsesstedet.

Undervisningsmiljøloven giver elever og studerende ret til at vælge egne undervisningsmiljørepræsentanter. De skal deltage i den del af sikkerhedsarbejdet, som omhandler emner af betydning for undervisningsmiljøet.

I undervisningsmiljølovens kapitel 3, § 4 står der endvidere:

Stk.2: Eleverne m.fl. kan vælge to repræsentanter til hver sikkerhedsgruppe, der er dannet på uddannelsesstedet i henhold til lov om arbejdsmiljø, og som beskæftiger sig med spørgsmål af betydning for undervisningsmiljøet.

Stk.3: Eleverne m.fl. varetager selv valget og opstillingen af repræsentanter. Undervisningsministeren kan fastsætte nærmere regler herom og kan fastsætte, at undervisningsmiljørepræsentanterne kan udpeges af elevrådet eller de studerendes råd, hvor sådanne findes.

Elever og studerende får med rettighederne også et medansvar for tilvejebringelse og opretholdelse af et godt undervisningsmiljø. Uddannelsesstedets ledelse skal inddrage undervisningsmiljørepræsentanterne i både planlægningen, tilrettelæggelsen og gennemførelsen af, samt opfølgningen på, undervisningsmiljøvurderingen. Elever og studerende – og ikke kun de valgte UMR'ere – kan med fordel inddrages i udarbejdelsen og revisionen af undervisningsmiljøvurderingen samt i udarbejdelsen af handlingsplaner.

Undervisningsmiljøvurderingen skal være tilgængelig på uddannelsesstedet for elever, studerende og andre interesserede. I medfør af Lov om gennemsigtighed og åbenhed i uddannelserne m.v. vil det være naturligt at lægge undervisningsmiljøvurderingen på uddannelsesstedets hjemmeside. Undervisningsmiljøvurderingen skal revideres, når der sker ændringer, der har betydning for undervisningsmiljøet, dog mindst hvert 3. år.

Planlægning

Inden man på det enkelte uddannelsessted påbegynder en vurdering af undervisningsmiljøet, er det vigtigt at gøre sig overvejelser omkring de overordnede retningslinjer for arbejdet. Dette gøres i samarbejde med undervisningsmiljørepræsentanterne og den øvrige sikkerhedsgruppe/hele sikkerhedsudvalget og ved

at inddrage det politiske bagland, skole- og uddannelsesudvalget, ledelsen, bestyrelsen og/eller andre personer og organer med kompetencer på undervisningsmiljøområdet.

Overordnede retningslinier for UMV

Samarbejdet med undervisningsmiljørepræsentanterne: UML giver uddannelsesstedets ledelse mulighed for, at elever/studerende "tillægges mere vidtgående indflydelse på undervisningsstedets undervisningsmiljø". Undervisningsmiljørepræsentanterne skal have medansvar for og medindflydelse på udformningen af undervisningsmiljøvurderingen. Det kræver bl.a. indsigt i de dele af uddannelsesstedernes økonomi, der vedrører undervisningsmiljøet (f.eks. budgetter til rengøring, inventar, udenomsarealer, pauserum, kantineforhold, vedligeholdelse, om-, til- og nybygning m.v.)

Skriftlighed: Det er ledelsens ansvar, at UMV'en er skriftlig og tilgængelig på uddannelsesstedet og for øvrige interesserede. En hensigtsmæssig tilgængelighed er på uddannelsesinstitutionens hjemmeside.

Metodefrihed: UMV'en kan basere sig på f.eks. interviews, spørgeskemaer, undervisningsforløb, temadage, diskussion, debat og andre former, der inddrager eleverne/studerende aktivt i arbejdet. Overvej om det er hensigtsmæssigt at bruge samme metode ved vurderingen af forskellige undervisningsmiljøer (børn/unge/voksne og teoretisk/praktisk undervisning).

UMV områder

Undervisningsmiljøloven præciserer, at der vurderes på disse tre områder:

- det æstetiske
- det psykiske
- det fysiske

Følgende er tænkt som inspiration til, hvad de tre områder kan dække.

Det æstetiske

Er miljøet rart at være i? Den æstetiske dimension handler ikke kun om, hvordan ting ser ud men også om samspillet mellem kroppens sanser og rummet. Elevers og studerendes rumlige oplevelse i hverdagen, atmosfæren i rummet, rummets mulighed for at stimulere og udfordre kroppen og sanserne (lugte, se, høre og føle). Hvilke stemninger og fornemmelser skaber rummet? Bliver der undervist i inspirerende rammer? Elementer, der kan have en betydning for rummets æstetik: Lys, materialer, overflader, struktur, variation, detaljer, farver, indeklime og akustik. Hertil kommer organisering af omgivelserne. Hvilke muligheder skaber arkitekturen for undervisningen? Understøtter arkitekturen den daglige undervisning og læringssituationen? Og hvordan understøtter arkitekturen mødesteder, pauser, læsning, og kropslig udfoldelse?

Det psykiske

Den psykiske dimension omfatter faktorer af betydning for elevers/studerendes psykosociale trivsel. Det psykiske undervisningsmiljø består således både af sociale og individuelle faktorer som f.eks.: fællesskab, venskab, samarbejde, sociale spilleregler, sociale kompetencer, mobning og chikane, isolation, konflikter, omgangstone, indfølelse, social støtte, medbestemmelse, vejledning, stress og stresshåndtering, tids- og arbejdspress, alenearbejde, mangel på udfordringer og faglig stimulering, engagement og motivation samt mulighed for succesoplevelser.

Det fysiske

De fysiske forhold omhandler både fysiske rammer, ergonomiske betragtninger, sikkerheds- og sundhedsmæssige forhold, samt ulykkesrisici. Undervisningslokalernes indretning og funktion som f.eks.: inventar, pladsforhold, IT-udstyr, adgangsveje, gulvbelægning, lysforhold, indeklime, temperatur, akustik, støjpåvirkninger, oprydning, rengøring, adgang til frisk luft, bespisning/opbevaring af madpakke, stillesiddende/variation i bevægelser, instruktion i brug af borde og stole, færdsel inde og ude, førstehjælp, flugtveje, beredskabsplan ved brand og sikkerhed ved brug af maskiner.

Helhed

Det er vigtigt at vurdere de tre dimensioner af undervisningsmiljøet ud fra en helhedsbetragtning. Det fysiske og æstetiske miljø har f.eks. stor betydning for den psykiske trivsel, men et godt æstetisk og fysisk miljø er ikke nok i sig selv for at opnå et undervisningsmiljø, hvor mennesker trives. Undervisningsmiljøvurderingen skal se alle tre faktorer i et samspil.

UMV forløb i 4 trin

Undervisningsmiljøvurderingen skal som minimum indeholde fire elementer. Kom godt i gang ved at gå frem i nævnte rækkefølge og gør et punkt færdigt før der tages hul på det næste.

1. Identifikation og kortlægning

I kortlægningsfasen kan anvendes forskellige metoder til indsamling af data. Dette kan f.eks. være spørgeskemaer og interviews, men også temadage med diskussion og debat kan være gode metoder.

2. Beskrivelse og vurdering

Med udgangspunkt i fase 1 beskrives problemernes art, alvor og omfang nærmere. Årsagerne til problemerne samt de bedste og mest hensigtsmæssige løsningsforslag skal findes. Løses problemerne med det samme beskrives de ikke videre i processen. Løses akutte problemer kun med en midlertidig løsning, skal en endelig løsning beskrives og medtages i handlingsplanen. Det kan være en god idé også at se på det, der fungerer godt og virker befordrende for undervisningsmiljøet. På den måde kan man overføre positive erfaringer til områder, som fungerer mindre godt.

3. Prioritering og handlingsplan

Her vurderes den negative påvirkning. Er problemerne så store, at de kan påvirke elever og studerende i negativ retning? Hvor tilgængelig en løsning findes der? En handlingsplan er både en aktivitets- og tidsplan. Af planen skal det fremgå, i hvilken rækkefølge de konstaterede problemer skal løses.

- En kort beskrivelse af problemerne
- Beskrivelse af den valgte løsning

- Oplysninger om hvornår løsningen vil være gennemført
- Navn på den ansvarlige for gennemførelse af løsningen

4. Retningslinier for opfølgning

UMV 'en skal løbende ajourføres. Det betyder at UMV-arbejdet bliver en proces, hvor de fire elementer gentages med passende tidsintervaller (dog minimum hvert 3. år). Der skal fastlægges retningslinier for, hvordan og hvornår der følges op på handlingsplanen. Dette indebærer en vurdering af, hvorvidt ændringerne har haft den ønskede effekt. Derudover skal det angives, hvem der er den ansvarlige for opfølgningen.

DCUM udsender senere materialer til brug ved UMV i form af vejledende spørgeskemaer og mere procesorienterede vurderingsmetoder. Materialerne udkommer ultimo 2002.

Anvendte forkortelser

- DCUM** Dansk Center for Undervisningsmiljø
- UML** Undervisningsmiljøloven (Lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø)
- UMV** Undervisningsmiljøvurdering
- UMR** Undervisningsmiljørepræsentant

Lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde
Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke
stadfæstet følgende lov:

Kapitel 1 Rettigheder og pligter

§ 1. Elever, studerende og andre deltagere i offentlig og privat undervisning har ret til et godt undervisningsmiljø, således at undervisningen kan foregå sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt. Undervisningsmiljøet på skoler og uddannelsesinstitutioner (uddannelsessteder) skal fremme deltagernes muligheder for udvikling og læring og omfatter derfor også uddannelsesstedets psykiske og æstetiske miljø.

Stk. 2. Den myndighed, bestyrelse eller person, der har ansvar for uddannelsesstedet, skal sørge for, at de krav, der er omtalt i stk. 1, bliver opfyldt.

Stk. 3. Eleverne og de studerende m.fl. skal medvirke til og samarbejde med ledelsen om at tilvejebringe og opretholde et godt undervisningsmiljø og herunder bidrage til, at de foranstaltninger, der træffes for at fremme et godt undervisningsmiljø, virker efter deres hensigt.

Stk. 4. Undtaget fra loven er undervisning, der udføres som led i uddannelse af forsvarets militære personel i forbindelse med egentlig militærtjeneste, samt undervisning, der foregår om bord på krigsskibe og troppe-transportskibe. Undtaget er tillige undervisning inden for søfart og fiskeri bortset fra undervisning i forbindelse med lastning og losning af skibe, værftsarbejde om bord i skibe, og hvad der må sidestilles hermed.

Kapitel 2 Dansk Center for Undervisningsmiljø

§ 2. Dansk Center for Undervisningsmiljø oprettes som en statslig institution, der har til formål at medvirke til at sikre og udvikle et godt undervisningsmiljø i Danmark, herunder til at yde vejledning og rådgivning til elever og studerende samt uddannelsessteder

og myndigheder i undervisningsmiljøspørgsmål.

Stk. 2. Centret samler og systematiserer viden om regler og praksis af betydning for undervisningsmiljøet og stiller den indsamlede viden til rådighed for offentligheden.

Stk. 3. Centret er forum for dialog om og udvikling af et godt undervisningsmiljø i Danmark og kan tage initiativer med hensyn til ethvert spørgsmål, som det finder af betydning for undervisningsmiljøet, og udtale sig herom over for den myndighed, hvorunder det overordnede ansvar for spørgsmålet hører. Centret kan beskæftige sig med de tilsvarende spørgsmål vedrørende sikkerhed og sundhed for børn i dagtilbud, jf. lov om social service.

Stk. 4. Centret afgiver hvert år en beretning om sit arbejde. Beretningen skal indeholde centrets vurderinger af udviklingen inden for undervisningsmiljøområdet og om de ændringer, som det finder ønskelige. Beretningen sendes til ministrene for de undervisningsområder, der er omfattet af beretningen. Centret offentliggør samtidig beretningen.

§ 3. Dansk Center for Undervisningsmiljø ledes af en bestyrelse.

Stk. 2. Bestyrelsen består af en formand og 14 andre medlemmer, der beskikkes af undervisningsministeren på følgende måde:

- 1 Fem medlemmer, der beskikkes efter indstilling fra organisationer og foreninger, der repræsenterer elever og studerende m.v.
- 2 Et medlem, der beskikkes efter indstilling fra Skole og Samfund.
- 3 Et medlem, der beskikkes efter indstilling fra Danske Underviserorganisationers Samråd.
- 4 Syv medlemmer, der beskikkes efter indstilling fra organisationer og foreninger m.v., der repræsenterer ejerne af uddannelsesstederne.

Stk. 3. Bestyrelsen beskikkes for en toårig periode, idet formanden dog beskikkes for fire år. Genbeskikkelse kan finde sted.

Stk. 4. Undervisningsministeren fastsætter centrets vedtægt. Bestyrelsen fastsætter selv sin forretningsorden.

Stk. 5. Bestyrelsen har den overordnede ledelse af centret og fastlægger centrets virksomhed.

Stk. 6. Bestyrelsen ansætter og afskediger centrets daglige leder efter undervisningsministerens godkendelse. Bestyrelsen ansætter og afskediger centrets øvrige personale. Bestyrelsen kan bemyndige lederen til at ansætte og afskedige personalet.

Kapitel 3 Deltagelse i uddannelsesstedets sikkerhedsarbejde

§ 4. Elever, studerende og andre deltagere har ret til at vælge undervisningsmiljørepræsentanter til at varetage deres interesser over for uddannelsesstedets ledelse med hensyn til opfyldelse af bestemmelserne i § 1. Uddannelsesstedets ledelse kan tillade, at elever og studerende m.fl. tillægges mere vidtgående indflydelse på uddannelsesstedets undervisningsmiljø.

Stk. 2. Eleverne m.fl. kan vælge to repræsentanter til hver sikkerhedsgruppe, der er dannet på uddannelsesstedet i henhold til lov om arbejdsmiljø, og som beskæftiger sig med spørgsmål af betydning for undervisningsmiljøet.

Stk. 3. Eleverne m.fl. varetager selv valget og opstillingen af repræsentanter. Undervisningsministeren kan fastsætte nærmere regler herom og kan fastsætte, at undervisningsmiljørepræsentanterne kan udpeges af elevrådet eller de studerendes råd, hvor sådanne findes.

§ 5. Undervisningsmiljørepræsentanterne deltager i uddannelsesstedets sikkerheds- og sundhedsarbejde, når der behandles forhold af betydning for elever og studerendes undervisningsmiljø.

Kapitel 4 Undervisningsmiljøvurdering

§ 6. Uddannelsesstedets ledelse sørger for, at der udarbejdes en skriftlig undervisningsmiljøvurdering af sikkerheds- og sundhedsforholdene samt forholdene vedrørende det psykiske og æstetiske miljø på uddannelsesstedet.

Stk. 2. Undervisningsmiljøvurderingen skal være tilgængelig på uddannelsesstedet for elever og studerende og andre interesserede.

Stk. 3. Undervisningsmiljøvurderingen skal revideres, når der sker ændringer, der har betydning for undervisningsmiljøet, dog mindst hvert tredje år.

§ 7. Undervisningsmiljøvurderingen skal mindst indeholde følgende elementer:

- 1 Kortlægning af uddannelsesstedets fysiske, psykiske og æstetiske undervisningsmiljø,
- 2 beskrivelse og vurdering af eventuelle undervisningsmiljøproblemer,
- 3 udarbejdelse af en handlingsplan, hvor det fremgår, i hvilken takt og rækkefølge de konstaterede problemer skal løses, og
- 4 forslag til retningslinjer for opfølgning på handlingsplanen.

Stk. 2. Uddannelsesstedets ledelse skal inddrage undervisningsmiljørepræsentanterne i planlægningen, tilrettelæggelsen og gennemførelsen af samt opfølgningen på undervisningsmiljøvurderingen.

Kapitel 5 Ikrafttræden m.v.

§ 8. Loven træder i kraft den 1. august 2001.

§ 9. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Givet på Christiansborg Slot, den 14. marts 2001

Under Vor Kongelige Hånd og Segl
Margrethe R. / Margrethe Vestager